

Halvering av ledetiden for store nettanlegg

Reformforslag til en mer effektiv utviklingsprosess for strømnett

Statens egen diagnose: hvorfor må nettutviklingen reformeres?

Norge er i en situasjon der tilgangen på nettkapasitet ikke holder tritt med behovet. Elektrifisering, industriutvikling og klimaambisjoner krever raskere utbygging, men nettprosjekter bruker i dag 5–12 år i planlegging og konsesjon, avhengig av nettnivå. I realiteten snakker vi om 15–20 år fra oppstått behov til ferdigstillelse av store kraftledningsanlegg. Dette står i sterk kontrast til næringslivets investeringshorisonter, som gjerne er 3–7 år, og tempoet i energiomstillingen. Disse flaskehalsene pekes på i flere analyser, deriblant Oslo Economics i 2022 og Sopra Steria/Æge Energy i 2024.

Riksrevisjonen beskrev i 2025 situasjonen som «kritikkverdig», og pekte på at manglende kapasitet i strømnettet hemmer verdiskaping, forsinker utslippskutt og skaper geografiske forskjeller i strømpriser. Nettutbygging er ikke bare et teknisk spørsmål, men en samfunnskritisk utfordring som påvirker økonomi, klima og beredskap.

To statlige utredninger gir et tydelig bilde av hva som må gjøres. **NOU 2022: Nett i tide** peker på at dagens prosesser er for trege, dårlig samordnet, og at tidlig forankring, digitalisering og klarere struktur, er nødvendig. **NOU 2023: Mer av alt – raskere** bekrefter dette, og konkluderer med at Norge ikke når sine energi- og industrimål uten betydelig effektivisering av nettutviklingsprosessene. Utvalgene er samstemte: tempoet må opp, uten at kvaliteten går ned.

Til sammen betyr dette at:

- staten selv erkjenner at dagens prosesser ikke fungerer som forutsatt
- konsesjonsregimet ikke gjenspeiler tempoet i klima- og næringspolitikken
- manglende nettkapasitet nå er en reell barriere for utvikling og omstilling

Det er dermed bred faglig enighet om utfordringsbildet. Regjeringen har gjennomført og igangsatt en rekke forenklingstiltak, som vi enda ikke har sett alle effektene av. Det er gode tiltak vi støtter, og som vi tror vil kunne ha god effekt. Vi mener likevel det nå gjenstår en koordinert politisk prioritering av de tiltakene som faktisk gir kortere ledetider, og som kan gjennomføres raskt nok til å gjøre en forskjell. Særlig gjelder dette tiden det tar å anerkjenne reelt behov og starte prosessen med å få bygd ut nytt nett.

Målbilde for 2030

For å lykkes med energiomstilling, elektrifisering og industriutvikling trengs en tydeligere nettpolitikk som bidrar til å redusere ledetider. Det trengs et omforent styringsmål for

alle aktører - både politiske, administrative og kommersielle. Et realistisk og ambisiøst mål for 2030 er å:

Halvere ledetidene før byggestart – uten at kvalitet, involvering, beredskap eller miljøhensyn svekkes.

Fire reformspor

Det foreståtte målbildet kan oppnås ved virkemidler fordelt på fire reformspor, som gjensidig forsterker hverandre og samlet skaper en mer forutsigbar og effektiv nettpolitikk.

Reformspor 1: Tydelige styringssignaler

Når rammevilkårene for nettutvikling ikke er tilstrekkelig politisk forankret, skyves vanskelige avveininger nedover i systemet og ut i tid. Forvaltningen og Statnett må ha tydelige styringssignaler for å redusere usikkerhet og unngå forsinkelser.

Tiltak:

1. Klimascenarier og behovsbilder som styringssignal

NVE stiller krav om at nettselskapene legger klimascenarier og langsiktige behovsbilder til grunn for nettutvikling og prioriteringer. Dette skal gi et felles og forutsigbart grunnlag for planlegging, og bidra til at nettutviklingen understøtter nasjonale omstillingsmål.

2. Utredninger basert på høyscenarier og samfunns mål

Behovsvurderinger for nettutvikling skal ta hensyn til og bygge på fremtidig ønsket industriutvikling og klimamål, ikke bare dagens etterspørsel. Analysene må i tillegg baseres på høyscenarier for forbruk og produksjon, og en helhetlig energisystemplanlegging.

3. Styrket politisk forankring gjennom modernisert lovverk og føringer for arealbruk

Oppdatert formålsparagraf i energiloven hvor klima- og miljøpolitiske målsettinger tas inn.

Tydelige styrende føringer for prioritering av nettutvikling i kommunal og regional planlegging, herunder om bruk av areal i kommunenes planretningslinjer og i tildelingsbrev til statsforvalterne. Dette vil bidra til mer forutsigbar og samordnet behandling av nettanlegg i areal- og plansaker

Dette reformsporet reduserer risikoen for vingling, omkamper og uklare prioriteringer. Målet er å gi stabile og helhetlige rammer for forvaltningens arbeid og sikre at

nettutviklingen skjer i tråd med overordnede samfunnsmål. **Innsparingspotensial: 4-10 år**

Reformspor 2: Tidligere og bedre forankring

Én av hovedårsakene til lange prosesser er at konfliktpunktene oppdages sent. Når kommuner, statsforvalter, grunneiere eller næringsaktører kobles på for sent, øker risikoen for innsigelser, tilleggsutredninger og klager. Dette skaper år med forsinkelser.

Tiltak:

1. Tidlig involvering av statsforvalteren i nettutredninger

Statsforvalteren skal inngå som relevant aktør i arbeidet med nettutredninger, i tråd med forskrift om energikutredninger. Tidlig involvering skal bidra til bedre samordning av statlige interesser, tidligere identifisering av konfliktområder og mer forutsigbare konsesjonsprosesser.

2. Politisk forankring av kabelpolicy

Kabelpolitikken for strømnnett bygger på Stortingets behandling i 2012 og åpner i dag for uklare unntak fra hovedregelen om luftledning. Dette bidrar til tidkrevende utredninger og omkamper i konsesjonsprosessene. En ny politisk behandling i Stortinget bør gi tydeligere føringer for bruk av kabling og dermed økt forutsigbarhet og kortere ledetider.

3. Prioritere køen og kreve større forpliktelse fra kundene

Innføring av modenheitskriterier har redusert antall aktører uten finansiering, konsesjonsgrunnlag eller realiseringsplan. Likevel legger aktører som søker om samme prosjekt flere steder press på nettselskap og myndigheter. For å redusere mengden søknader som ikke vil realiseres bør det innføres ordninger tidlig i prosessen der søknader medfører en økonomisk kostnad for kunden.

Tiltakene i dette reformsporet vil kunne redusere omfanget av utredninger, risikoen for omkamper og gi bedre forankring tidlig i prosessen. **Innsparingspotensial i tid: 1,5 - 3 år**

Reformspor 3: Forutsigbare og tidsstyrte prosesser

Mange av dagens forsinkelser skyldes sekvensielle prosesser, ulik praksis og manglende tidsfrister. Dette skaper uforutsigbarhet og høy risiko for både nettselskaper og industri.

Tiltak:

1. Tydelige tidsfrister for myndighetene og øvrige aktører

Tydelige tidsfrister med klare forventninger til hver aktivitet, både knyttet til *hva* som

utføres og *når*. Kan kombineres med krav om begrunnelse ved overskridelse, for å bevare juridisk kvalitet.

Reell ledetid, fra behov identifiseres til vedtak foreligger, skal måles systematisk og offentliggjøres i aggregert form.

2. Omforente fremdriftsplaner for hele prosessen

Dette er beslektet med tidsfrister, men vil også innebære tidsangivelser for ulike aktiviteter, og som følge av det virke forpliktende både på søkere og myndighetene. Det skaper forutsigbarhet for alle involverte.

3. Mer presis og forutsigbar klagebehandling

Klagebehandling i konsesjonssaker skal være tydelig avgrenset, strukturert og tidsstyrt. Behandlingen skal konsentreres om forhold som er påklaget. Tidsbruk i klagebehandlingen inngår i måling av reell ledetid.

Tiltakene i dette reformsporet vil bidra til mer forutsigbare og tidsstyrte prosesser, med tydelig fremdriftsansvar hos alle aktører. Klare tidsrammer, felles fremdriftsplaner og mer presis klagebehandling vil redusere risikoen for stillstand og omkamper, samtidig som juridisk kvalitet og rettssikkerhet ivaretas. **Innsparingspotensial: 3-4 år**

Reformspor 4: Digitalisering, forenkling og styrket gjennomføringsevne

Dette reformsporet skal styrke gjennomføringsevnen i konsesjonsprosessene gjennom digitalisering, forenkling og mer effektive arbeidsformer. Målet er å redusere unødvendig ressursbruk og sikre at prosessene kan levere i tråd med samfunnets behov for tempo, kvalitet og forutsigbarhet.

1. Parallell behandling og tettere samhandling, etter finsk modell

I Finland behandles konsesjon og enkelte utredninger parallelt for å unngå stillstand, noe som gir dokumenterte tidsgevinster. En slik modell i Norge forutsetter tettere samhandling mellom netteierne, NVE og Energidepartementet. Tydelige vekslingstidspunkter vil også være nødvendig.

2. Økt digitalisering og effektivisering – med tilstrekkelige ressurser

Gjennomføringsevnen i konsesjonsprosessene styrkes gjennom forbedring av felles digitale plattform, økt bruk av kunstig intelligens og tilstrekkelig kompetanse og ressurser hos involverte aktører. En mer helhetlig og effektiv arbeidsform vil redusere manuelle vekslinger, sikre mer konsistente vurderinger og bidra til kortere ledetider. Samtidig styrkes kvaliteten og åpenheten i prosessene, uten at krav til sikkerhet svekkes.

3. Forenklet og mer målrettet meldingsfase

Meldingsfasen i konsesjonsprosessen for nettanlegg forenkles og differensieres, slik at

omfang og detaljeringsnivå står i forhold til tiltakets karakter og forventede konsekvenser. Meldingsfasen skal i større grad avklare videre prosess og utredningsbehov, og i mindre grad fungere som en forutgående utredning i seg selv. Dette skal redusere stillstand tidlig i prosessen og bidra til kortere samlet ledetid.

4. Utvidet områdekonsesjon

Utvidet bruk av områdekonsesjon skal gi nettselskapene større handlingsrom til å gjennomføre nødvendige reinvesteringer og nettforsterkninger innenfor avklarte rammer. Dette reduserer behovet for individuell konsesjonsbehandling og bidrar til raskere og mer forutsigbar nettutvikling.

Tiltakene i dette reformsporet vil bidra til bedre flyt i prosessene, effektiv ressursbruk og styrket gjennomføringsevne. Ved å kombinere digitalisering, forenkling og mer effektiv samhandling kan nødvendige nettanlegg realiseres raskere, samtidig som kvalitet, involvering og sikkerhet ivaretas. **Innsparingspotensial: 2 – 7 år.**

Gevinstbilde

Reformen tilrettelegger for en mer moderne og fremtidsrettet nettpolitikk. Tiltakene vil samlet gi kortere ledetider og mer forutsigbare prosesser, med raskere vei frem til byggefasen og færre stopp og omkamper både i regional- og transmisjonsnettet. Dette gjør at utslippskutt kommer raskere og nettutviklingen følger klima- og elektrifiseringsmålene tettere.

Reformen vil også styrke industriens konkurranseevne. Mer forutsigbarhet reduserer risikoen for utsettelse og bortfall av prosjekter, og gir dermed bedre forutsetninger for grønn verdiskaping og nye arbeidsplasser. Samtidig vil tidlig involvering, større åpenhet og klarere forventninger bidra til høyere legitimitet og færre konflikter, og redusere presset på forvaltningen. Til slutt vil mer effektiv ressursbruk, bedre utnyttelse av eksisterende nett og lavere behov for gjentatte utredninger gi en bedre samfunnsøkonomi over tid. Reformen gjør det mulig å utvikle et nett som faktisk møter behovene til et moderne lavutslippssamfunn.